

บทที่ 6

การศึกษาเปรียบเทียบงานวิจัยของชาวต่างประเทศตามช่วงเวลาของการศึกษา

ผลการศึกษาในบทนี้จะเป็นการเสนอการเปรียบเทียบภาพรวมของรูปแบบงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของชาวต่างประเทศตามช่วงเวลาของการศึกษา ซึ่งในที่นี่จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก ในทศวรรษที่ 50-60 และช่วงที่สอง คือทศวรรษที่ 70 จนถึงปัจจุบัน การเปรียบเทียบผลการศึกษาของงานวิจัยในทั้งสองช่วงจะเสนอตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ใช้ศึกษางานวิจัยแต่ละงานดังเสนอในบทที่ 5 ตั้งแต่เกณฑ์ 1-12 (ยกเว้นผลการศึกษา) โดยในการเสนอผลการเปรียบเทียบในส่วนนี้ จะใช้ตารางแสดงภาพรวมของทั้งสองช่วงเวลาพร้อมตัวเลขอ้างอิงงานวิจัยแต่ละชิ้นดังระบุในบทที่ 4 หัวข้อที่ 4.2.1 (รายงานการวิจัยที่สืบค้นได้) รวมทั้งแสดงสัดส่วนร้อยละของลักษณะที่ปรากฏ จากนั้น จะเป็นการเสนอภาพรวมของงานทั้งสองช่วงเวลาในแง่การวิเคราะห์ลักษณะประเด็นตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ดังนี้

- 6.1 หน่วยงานที่ศึกษา - สถาบันที่สนับสนุนการศึกษา
- 6.2 ลักษณะของงานวิจัย
- 6.3 สื่อที่เลือกศึกษา
- 6.4 บริบทพื้นที่
- 6.5 แนวคิด
- 6.6 วิธีวิทยาวิจัย
- 6.7 การศึกษาเปรียบเทียบ
- 6.8 ลักษณะการศึกษาร่วมในงาน
- 6.9 ลักษณะประเด็นการศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร

6.1 หน่วยงานที่ศึกษา – สถาบันที่สนับสนุนการศึกษา

จากตารางที่ 1-2 ซึ่งแสดงรายละเอียดของนักวิชาการต่างประเทศที่ศึกษาสื่อมวลชนไทยโดยจำแนกตามลักษณะหน่วยงานที่ทำการศึกษาในทั้งสองช่วงเวลา จะเห็นได้ว่างานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของชาวต่างประเทศเป็นการวิจัยของหน่วยงานในสองลักษณะคือ การวิจัยโดยหน่วยงานทางการเมืองหรือองค์การระหว่างประเทศและการวิจัยของหน่วยงานที่เป็นสถาบันการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของ
ผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : หน่วยงาน – สถาบันที่สนับสนุนการศึกษา

หน่วยงานที่ สนับสนุนการ ศึกษา	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน
หน่วยงาน ทางการเมือง	USIS [1], [2], [4], [6], [8], [11], [12], [14], [16] USOM [13] UNESCO [15] Ford Foundation [10] Human Relation Area Files [5] Coordination Center for Southeast Asian Studies [7]	-
หน่วยงาน ทางการศึกษา / แหล่งตีพิมพ์งาน วิจัย	Cornell University [3] Yale University [9]	Chandrakasem [18] CUSSRI [19] Master Thesis [20], [33] Changing Cultures [21] Textbook [22], [17], [23] Institute of Asian Studies, CU [24] East Asian Cultural Studies [25] Int'l Conference on Thai Studies, ANU [26] Center for SEA Studies, Monash paper [27] California State Univ. [28] AMIC [29], [31] Journal [30], [36], [39] Dissertation [32], [35], [37] Int'l Conference on Thai Studies [38] UK Scholarship [34]

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนงานวิจัยแยกตามหน่วยงาน – สถาบันที่สนับสนุนการศึกษา

	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน	รวม
หน่วยงานทางการเมือง	14 (87.5%)	0 (0%)	14 (36%)
หน่วยงานทางการศึกษา / แหล่ง ตีพิมพ์งานวิจัย	2 (12.5%)	23 (100%)	25 (64%)
รวม	16	23	39

6.1.1 งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ 50-60

งานวิจัยในช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาของหน่วยงานทางการเมืองและองค์การระหว่างประเทศ ได้แก่งานวิจัยโดยหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ สำนักข่าวสารออเมริกัน (USIS) USOM Coordination Center for Southeast Asian Studies และงานวิจัยที่อยู่ในการศึกษาชุด Country Survey ซึ่งเป็นงานวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ทำคู่มือให้กับเจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาที่ต้องทำงานติดต่oprะสานงานกับคนไทย (อานันท์:2537) ส่วนงานวิจัยขององค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การ UNESCO ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสหประชาชาติ จะมีเพียง 1 ชิ้นซึ่งเกี่ยวกับสื่อและการวางแผนการศึกษา ได้แก่ งานของ Okkenhaug and Rowland (1968)

งานวิจัยประเภทนี้เท่าที่ค้นพบทั้งหมดมีจำนวน 14 ชิ้น

สำหรับงานวิจัยของสถาบันการศึกษา จะพบค่อนข้างน้อย จากข้อมูลทั้งหมดมีเพียง 2 ชิ้นเท่านั้น ได้แก่ งานวิจัยที่สังกัด Southeast Asia Program, Cornell University (Golsen and Rulis:1957) และ Southeast Asia Studies, Yale University (Textor:1961)

6.1.2 งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

งานวิจัยช่วงหลังนี้เป็นการศึกษาของสถาบันทางวิชาการเพียงอย่างเดียว ได้แก่งานที่ตีพิมพ์กับสถาบันการศึกษาและวิจัย เช่น งานวิจัยที่ได้รับทุนของสถาบันวิจัยต่างๆ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการต่างๆ โดยจะปรากฏในสถาบันการศึกษาในหลายประเทศนอกเหนือจากสหรัฐอเมริกา มีทั้งการศึกษาของนักวิจัยชาวตะวันตกและงานที่ศึกษาโดยนักวิจัยชาวตะวันออก ดังนี้

- งานที่ศึกษาโดยนักวิจัยชาวตะวันตก ได้แก่งานของนักวิจัยที่สังกัดสถาบันการศึกษาในประเทศอังกฤษ ออสเตรเลีย เช่น Macquarie University (Hamilton:1987, 1991) และ British Academy Southeast Asian Committee (McCargo:1999a) ฯลฯ

- งานที่ศึกษาโดยนักวิจัยชาวตะวันออก พบเพียง 5 ชิ้นซึ่งจัดว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับงานของชาวตะวันตก โดยเป็นงานที่ศึกษาโดยชาวญี่ปุ่น 3 ชิ้น ได้แก่ งานของ Akira (1987) Nishino (1995) และ Nishino and Schunck (1997) และงานของนักวิจัยชาวอินโดนีเซียและมาเลเซีย 2 ชิ้นซึ่งทำการศึกษากับหน่วยงานวิจัยของไทย คือ CUSRI และ Asian Studies Institute จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ งานของ Goyoaga and Kevalae (1973) และ Lowe (1987)

การวิเคราะห์บริบทของการศึกษาที่มีต่อหน่วยงานวิจัย

ความแตกต่างที่พบในภาพรวมในลักษณะของงานวิจัยในส่วนของหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยและตัวผู้วิจัยเอง สามารถอธิบายได้โดยพิจารณาร่วมกับบริบททางสังคมดังนี้

การวิจัยในช่วงทศวรรษที่ 50-60

รูปแบบการศึกษาในช่วงนี้จะเป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่ทำการศึกษา (administrative research) เป็นหลัก กล่าวคือ ในงานที่เป็นการศึกษาของ USIS จะเป็นการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้ประโยชน์ในทางการทหารของรัฐบาลสหรัฐ ซึ่งในช่วงทศวรรษนี้เป็นระยะเวลาของสงครามเย็น (cold war) ที่สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องขยายอำนาจทางการเมืองเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยมีประเทศไทยเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่ง ดังนั้น สหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องศึกษาลักษณะเฉพาะทางสังคมของประเทศไทยในด้านต่างๆ ประกอบความเข้าใจเบื้องต้นในภูมิภาคแถบนี้ให้มากขึ้น และสำหรับการศึกษาขององค์การ UNESCO จากการพิจารณาเปรียบเทียบกับบริบททางสังคมของช่วงเวลานั้น พบว่าเป็นช่วงที่องค์การ UNESCO กำลังเร่งพัฒนาแผนการศึกษาในระดับภูมิภาคเพื่อประโยชน์ในการช่วยลดอุปสรรคในการสร้างความเข้าใจในการสื่อสารระหว่างชาติต่างๆ ในช่วงเวลาแห่งสงครามเย็นขณะนั้น (Baran and Davis, 1995: 128)

ส่วนการศึกษาของสำนักต่างๆ ในมหาวิทยาลัย เช่นที่ Cornell University และ Yale University ซึ่งเน้นการศึกษาทางมานุษยวิทยา และรวมไปถึงในการวิจัยไทยศึกษาด้วยนั้น จากการ

สำรวจงานวิจัยในช่วงทศวรรษนี้ ก็พบว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนเช่นกัน แต่ก็มีใช่เป็นการเลือกศึกษาสื่อโดยตรง กล่าวคือเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ ของชุมชนชาวไทยในท้องถิ่นหนึ่งๆ โดยใช้วิธีทางมานุษยวิทยา ดังนั้น สื่อมวลชนซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมในด้านหนึ่งของสังคมจึงถูกศึกษาเพื่อประกอบการศึกษาทางวัฒนธรรมของชุมชน¹

การวิจัยในช่วงทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

ในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 มาแล้ว บริบททางการเมืองเริ่มลดความสำคัญลง ทำให้ภาพรวมของการศึกษาสื่อมวลชนไทยในระยะหลังนี้เริ่มเปลี่ยนมาเป็นการวิจัยในเชิงวิชาการมากขึ้น ซึ่งก็พบว่ามีนักวิจัยจากหน่วยงานในประเทศต่างๆ ได้แก่ อังกฤษ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมทั้งจากสถาบันการศึกษาในสหรัฐอเมริกา สนใจทำการศึกษาสื่อมวลชนไทยในลักษณะแง่มุมต่างๆ หลากหลายขึ้นกว่าการศึกษาของ USIS อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่พบ งานไทยศึกษาสื่อมวลชนโดยนักวิจัยต่างประเทศแต่ละคน และที่สังกัดสำนักศึกษาต่างๆ แต่ละแห่งก็มีได้มีปริมาณมากนัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าน่าจะเป็นการศึกษาด้วยความสนใจเฉพาะของหน่วยงานนั่นเอง หรืออาจเป็นความสนใจส่วนตัวของนักวิจัยเองด้วย

6.2 ลักษณะของงานวิจัย

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : ลักษณะของงานวิจัย

ลักษณะของงานวิจัย	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 - ปัจจุบัน
รายงานการวิจัย	[1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16]	[19], [24], [25]
บทความวารสารวิชาการ		[18], [21], [26], [27], [29], [30], [31], [36], [38], [39]
หนังสือ		[22], [28], [34], [17], [23]
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท		[20], [33]
วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก		[32], [35], [37]

¹ งานวิจัยของนักวิชาการที่สังกัดสำนักเหล่านี้ที่มีการกล่าวถึงสื่อมวลชนไทย เท่าที่ค้นพบมีเพียง 2 เล่ม ได้แก่ Goldsen and Rulis (1957) และ Textor (1961)

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและสัดส่วนของลักษณะงานวิจัย

ลักษณะของงานวิจัย	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน	รวม
รายงานการวิจัย	16 (100%)	3 (13%)	19 (49%)
บทความวารสารวิชาการ	0	10 (43%)	10 (26%)
หนังสือ	0	5 (22%)	5 (13%)
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท	0	2 (9%)	2 (5%)
วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก	0	3 (13%)	3 (8%)
รวม	16	23	39

จากรูปแบบเอกสารที่นำมาศึกษาในงานนี้ งานที่ศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 50-60 จะอยู่ในรูปของรายงานวิจัย (research paper) ที่มีการแสดงข้อมูลที่ไม่มีการวิเคราะห์ไว้ด้วยทั้งสิ้น ในขณะที่การศึกษาในช่วงหลังตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 มาแล้ว จะปรากฏในเอกสารหลายรูปแบบซึ่งสามารถระบุได้ถึงที่มาของงานเหล่านั้นในหลายๆ ลักษณะกัน โดยมีทั้งรายงานวิจัย (research paper) ที่มีการแสดงข้อมูลที่ใช้ศึกษาของงานนั้นไว้ในเล่ม บทความ (article) ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหรือในเอกสารรวมบทความที่เสนอในการประชุมทางวิชาการ (conference) ซึ่งในรูปของบทความนี้จะพบมากที่สุด นอกจากนี้ก็มีบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือ ตำรา และการวิจัยในรูปของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกและปริญญาโทซึ่งพบค่อนข้างน้อย

6.3 สื่อที่เลือกศึกษา

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้
ศึกษาชาวต่างประเทศ : สื่อที่เลือกศึกษา

สื่อที่เลือกศึกษา	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน
วิทยุ	[1], [2], [3], [5], [7], [8], [9], [11], [12], [13], [14], [15], [16]	[19], [20], [22], [25], [26], [29], [30], [33], [34], [35], [36]
โทรทัศน์	[6], [8], [15], [16]	[20], [22], [25], [26], [27], [28], [29], [30], [33], [34], [35], [36], [37]
หนังสือพิมพ์	[2], [4], [5], [8], [9], [12], [14]	[19], [20], [17], [23], [26], [30], [33], [34], [35], [36], [38], [39]
นิตยสาร	[2], [4], [8], [9]	[26], [27], [33]
หนังสือ	[8]	[27]
ภาพยนตร์	[2], [3], [5], [9], [12], [14]	[21], [26], [27]
คอมพิวเตอร์		[24]
สื่อผสม		[31]
ไม่ระบุสื่อ		[10], [32]

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและสัดส่วนของสื่อที่เลือกศึกษา

สื่อที่เลือกศึกษา	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน	รวม
วิทยุ	13 (37%)	11 (23%)	24 (29%)
โทรทัศน์	4 (11%)	13 (28%)	17 (21%)
หนังสือพิมพ์	7 (20%)	12 (26%)	19 (23%)
นิตยสาร	4 (11%)	3 (6%)	7 (9%)
หนังสือ	1 (3%)	1 (2%)	2 (2%)
ภาพยนตร์	6 (17%)	3 (6%)	9 (11%)
คอมพิวเตอร์	0	1 (2%)	1 (1%)
สื่อผสม	0	1 (2%)	1 (1%)
ไม่ระบุสื่อ	0	2 (4%)	2 (2%)
รวม	35	47	82

จากตารางที่ 5-6 ข้างต้นซึ่งแสดงสัดส่วนการศึกษาสื่อแต่ละประเภทของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ อาจอธิบายลักษณะที่ปรากฏซึ่งสะท้อนความนิยมของสื่อแต่ละประเภทตามช่วงเวลา ดังนี้

6.3.1 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 50-60

งานวิจัยในช่วงนี้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาของหน่วยงานทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาจะเน้นศึกษาวิทยุมากที่สุด ในขณะที่สื่ออื่นๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพยนตร์และโทรทัศน์ จะได้รับความนิยมน้อยกว่า

การที่วิทยุซึ่งเป็นสื่อกระจายเสียงได้รับความสนใจในการศึกษามากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีในช่วงเวลานั้น ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ นิตยสารและหนังสือ อาจตีความได้ว่าเนื่องมาจากความแพร่หลายของสื่อในคนไทยทุกกลุ่ม รวมทั้งคุณสมบัติของตัวสื่อนั้นเอง กล่าวคือเป็นสื่อที่รับได้ง่าย ผู้รับสารไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในการอ่านเขียนก็สามารถรับข่าวสารจากสื่อได้เพราะเป็นการสื่อสารด้วยเสียงต่างจากสิ่งพิมพ์ที่การรับข่าวสารต้องอาศัยการอ่านได้ ซึ่งในพื้นที่ชนบทที่ทำการศึกษานั้น ประชาชนยังไม่มีความรู้อ่านเขียนทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและคนรุ่นเก่า ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ในช่วงนี้ ทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสารจะยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เพราะจะเข้าถึงเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาซึ่งโดยมากจะอาศัยอยู่ในเมือง

สำหรับสื่อภาพยนตร์และโทรทัศน์ ในช่วงทศวรรษที่ 50-60 ก็ยังเข้าถึงประชาชนไม่ได้มากเท่าวิทยุ เนื่องจากภาพยนตร์ที่จะเข้าไปสู่ชนบทส่วนมากจะเป็นภาพยนตร์เฉพาะกิจที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการปลูกฝังความคิดต่อต้านคอมมิวนิสต์แก่ประชาชนในเขตชนบท ซึ่งภาพยนตร์เหล่านี้จะมีเป็นครั้งคราวตามแต่โอกาส และสำหรับโทรทัศน์ ในช่วงนั้นจัดว่ายังไม่แพร่หลายมากถึงระดับที่จะเป็นสื่อมวลชนอย่างแท้จริง เพราะกลุ่มผู้รับสารของโทรทัศน์ในช่วงนั้นส่วนใหญ่จะยังเป็นผู้อาศัยในเขตเมืองและต้องมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีจึงจะสามารถเป็นเจ้าของโทรทัศน์ในครัวเรือนได้

6.3.2 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 70

การศึกษาสื่อตั้งแต่ทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมา จะปรากฏหลากหลายประเภทมากขึ้น ได้แก่ สื่อภาพยนตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ (print media) ซึ่งมีงานที่ศึกษามากขึ้นกว่าในช่วงแรก สำหรับสื่อ

กระจายเสียง (broadcast media) นอกจากวิทยุแล้ว การศึกษาโทรทัศน์ก็เริ่มปรากฏมากขึ้น และในช่วงทศวรรษที่ 90 จะพบว่ามีการศึกษาสื่อประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ (computer) และสื่อผสม (multimedia)

ลักษณะความหลากหลายในการเลือกศึกษาสื่อในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 มาแล้ว อาจกล่าวได้เช่นกันว่าเนื่องมาจากการแพร่หลายและความเป็นที่นิยมของสื่อแต่ละประเภทรุนั้นในฐานะสื่อมวลชน ซึ่งทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาเชิงวิชาการของนักวิจัยต่างประเทศ

6.4 บริบทพื้นที่

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : บริบทพื้นที่

บริบทพื้นที่	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน
ทั่วประเทศ	[2], [5], [8], [15]	[20], [17], [22], [23], [24], [25], [27], [29], [30], [31], [33]
กรุงเทพฯ	[4], [6], [7]	[28], [34], [38], [39]
ภาคกลาง	[3]	[19], [35], [36]
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	[1], [9], [11], [12], [13], [14], [16]	[32]
ภาคเหนือ		[21], [37]
ภาคใต้		[26]
ไม่ระบุพื้นที่	[10]	[18]

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและสัดส่วนบริบทพื้นที่ที่ศึกษา

บริบทพื้นที่	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน	รวม
ทั่วประเทศ	4 (25%)	11 (48%)	15 (38%)
กรุงเทพฯ	3 (19%)	4 (17%)	7 (18%)
ภาคกลาง	1 (6%)	3 (13%)	4 (10%)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7 (44%)	1 (4%)	8 (21%)
ภาคเหนือ	0	2 (9%)	2 (5%)
ภาคใต้	0	1 (4%)	1 (3%)
ไม่ระบุพื้นที่	1	1 (4%)	2 (5%)
รวม	16	23	39

จากตารางที่ 7-8 ข้างต้น สามารถอธิบายการศึกษาพื้นที่รวมทั้งกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ในทั้งสองช่วงเวลาดังนี้

6.4.1 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 50-60

6.4.1.1 การศึกษาพื้นที่ทั้งประเทศ

เป็นการศึกษาโดยผู้วิจัยจะสำรวจข้อมูลจากพื้นที่ทั้งประเทศ โดยอาจศึกษากลุ่มคนในพื้นที่ในหลายลักษณะ เช่น ใน Baker (1957) จะศึกษาการเปิดรับสื่อของคนในชนบทและในเมือง เปรียบเทียบกัน ใน USIS (1961) จะศึกษาการเปิดรับสื่อของข้าราชการไทยทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางงานก็อาจไม่มีการศึกษากลุ่มคนในพื้นที่นั้น เช่น Blanchard (1958) ซึ่งศึกษาโครงสร้างและลักษณะของสื่อมวลชนในประเทศไทยในแง่ของการถูกควบคุมการเสนอข่าวสาร และ Okkenhaug and Roland (1968) ซึ่งศึกษาการนำสื่อมวลชนมาใช้ในการให้ความรู้แก่ประชากรทั้งประเทศโดยเน้นที่คนในชนบท งานเหล่านี้อาจจะซ่อนให้เห็นได้ในลักษณะหนึ่งถึงการที่นักวิจัยพยายามประเมินศักยภาพในการนำสื่อมวลชนมาใช้เพื่อสื่อสารกับคนไทยกลุ่มต่างๆ

6.4.1.2 การศึกษาพื้นที่กรุงเทพ

เป็นการศึกษาในบริบทของพื้นที่และกลุ่มคนในเขตเมือง ซึ่งขณะนั้นเป็นศูนย์กลางการรับและแพร่กระจายข่าวสารและนวัตกรรมต่างๆ กลุ่มคนที่นักวิจัยต่างประเทศเลือกศึกษาในกรุงเทพฯจะเป็นผู้ที่มีการศึกษา ซึ่งอาจตีความได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่จัดว่าเป็นชนชั้นนำของสังคม (elite) ซึ่งแม้ว่าจะมีอยู่เป็นส่วนน้อยในขณะนั้น แต่ทว่าก็อาจมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระดับประเทศได้เนื่องจากคนที่มีระดับการศึกษาดีและอยู่ในสังคมระดับสูงจะมีโอกาสในการเป็นผู้นำความคิดเห็นของคนทั่วไป (opinion leader) ด้วยการเป็นผู้ส่งสารจากทางราชการหรือส่วนกลางไปยังประชาชน ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อการชักนำความคิดเห็นของบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มสังคมที่ต่ำกว่าตนได้หากมีการติดต่อสื่อสารกันเกิดขึ้น

6.4.1.3 การศึกษาพื้นที่ภาคกลาง

เป็นการศึกษาในบริบทของสังคมชนบทที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ความเป็นเมือง ได้แก่ การศึกษาทางมานุษยวิทยาของโครงการเอเชียอาคเนย์ศึกษา (Southeast Asia Program) ของ Cornell

University ที่ศึกษาพื้นที่บางชั้น ในเขตจังหวัดปทุมธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่ชานเมืองหลวง ซึ่งในขณะนั้นเป็นพื้นที่ศึกษาของโครงการ เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงจากชนบทเข้าสู่ความเป็นเมือง (urbanization)

6.4.1.4 การศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นการศึกษาในบริบทของพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อภัยทางการเมืองคือลัทธิคอมมิวนิสต์ กล่าวคือ เนื่องจากในช่วงทศวรรษที่ 60 เป็นระยะเวลาที่โลกกำลังเกิดสงครามเย็น และภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นพื้นที่ที่มีขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ประเทศเวียดนาม ลาว เขมร รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยซึ่งมีพื้นที่ติดกับประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์เหล่านี้ และจากการที่พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนที่ด้อยพัฒนามากที่สุดของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ยากจน ขาดการศึกษา รวมทั้งการรับทราบข่าวสารจากส่วนกลางยังไม่เพียงพอ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เอื้อต่อการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ดังนั้น สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้นำของโลกเสรี จึงจำเป็นต้องดำเนินการป้องกันการแพร่ของลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยวิธีการให้ข่าวสารต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่นั้น และวิธีการสำคัญวิธีหนึ่งที่รัฐบาลสหรัฐใช้ ก็คือการให้ข่าวสารความรู้ผ่านทางสื่อต่างๆ ทำให้หน่วยวิจัยทางทหารของสหรัฐฯ จำเป็นต้องทำการศึกษาคำใช้สื่อกับผู้รับสารคนไทย เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพในการสื่อข่าวสารต่างๆ ดังที่ต้องการ

6.4.1.5 การศึกษาที่ไม่ระบุพื้นที่

(Mosel:1963) เป็นการเรียบเรียงในรูปแบบบทความที่กล่าวถึงสภาพของการสื่อสารและสื่อมวลชนในประเทศไทย โดยผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของประเทศไทย ในแง่ความเป็นไปได้ในการปรับตัวของคนไทยต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่เนื้อหาของบทความจะเป็นลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์จากข้อคิดเห็นซึ่งมิได้ระบุว่าจะใช้แหล่งข้อมูลใดมาสนับสนุนหรือไม่อย่างไร

6.4.2 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

6.4.2.1 การศึกษาพื้นที่ทั้งประเทศ

เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด แต่เนื่องจากงานในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 มาแล้วจะเริ่มเน้นมาทางโครงสร้างและคุณสมบัติหน้าที่ต่างๆ ของสื่อมากกว่าผู้รับสารของสื่อ ดังนั้น การที่ผู้ศึกษาของงานวิจัยเหล่านี้แต่ละงานศึกษาลักษณะและประสิทธิภาพของสื่อในแง่การมีบทบาทต่อการพัฒนา

ประเทศและสังคมโดยรวม จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาที่มีนัยครอบคลุมพื้นที่ระดับประเทศ โดยไม่เกี่ยวข้องกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งหากพิจารณาไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องในการศึกษาของงานวิจัยเหล่านี้ที่กล่าวถึงบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ ก็อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาพื้นที่ระดับประเทศในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมาจะกระทำด้วยเหตุผลที่ต่างไปจากงานวิจัยในช่วงแรกที่นักวิจัยจะเน้นการศึกษาคุณสมบัติของผู้รับสารเพื่อประโยชน์ของหน่วยงานประเทศนั้นๆ ที่ต้องการสื่อสารกับคนไทย แต่การศึกษาในช่วงหลังนี้น่าจะเนื่องมาจากการที่ผู้ศึกษามีความสนใจประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาว่าจะมีการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาประเทศได้มากน้อยเพียงใด

สำหรับงานที่มีการศึกษาผู้รับสารระดับประเทศ จะมีเพียง Akira (1987) ซึ่งศึกษาลักษณะของผู้รับสารไทยในการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งผลิตจากญี่ปุ่น

6.4.2.2 การศึกษาพื้นที่กรุงเทพ

การศึกษาพื้นที่กรุงเทพยังคงเป็นการศึกษาในฐานะเมืองหลวงและเป็นกลุ่มสังคมที่มีความเป็นเมือง (urban) ซึ่งพัฒนามากที่สุดของประเทศเช่นเดียวกับงานในช่วงแรก โดยเป็นการศึกษาในบริบทสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงจากการรับวัฒนธรรมตะวันตก เช่น Hamilton (1987) และ (1991) และบริบททางการเมือง เช่น Lowe (1987) McCargo (1995, 1999a และ 1999b) สำหรับงานที่ศึกษาผู้รับสารในเขตกรุงเทพฯ นั้น ได้แก่ Wichert (1998) ซึ่งเป็นการศึกษาในช่วงปี ค.ศ.1988 เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของเด็กชาติต่างๆ รวมทั้งเด็กไทยหลังจากการรับสารจากรายการโทรทัศน์ของอเมริกันว่าแตกต่างกันอย่างไร

6.4.2.3 การศึกษาพื้นที่ภาคกลาง

ปรากฏในงานวิจัย 2 ชิ้น และบทความ 1 ชิ้น ในงานวิจัยของ Goyoaga and Kevalae (1973) เป็นการศึกษาคนในสังคมชนบทในพื้นที่จังหวัดอยุธยาที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ความเป็นเมือง ส่วนงานวิจัยของ Nishino (1995) และบทความของ Nishino and Schunk (1997) จะศึกษาพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีเพื่อดูหน้าที่การกำหนดประเด็นและถ่ายทอดข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของสื่อมวลชนต่อชาวบ้าน

จะเห็นได้ว่าการศึกษาพื้นที่ภาคกลางในงานทุกชิ้นในสมัยหลังนี้ ยังคงเป็นการศึกษาในบริบทของสังคมชนบทกับการรับข่าวสารจากเมืองในลักษณะเดียวกับงานของ Golsen and Rulis (1957) ที่ปรากฏในช่วงแรก และประเด็นที่ศึกษาก็จะเป็นแนววัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

6.4.2.4 การศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงหลังสงครามเย็นมาแล้วจะลดลงอย่างมาก โดยจากข้อมูลที่ศึกษาทั้งหมดจะปรากฏเพียงงานเดียว ได้แก่ Lyttleton (1994) ซึ่งศึกษาลักษณะการรับรู้ข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ของประชาชนในชนบท ใช้พื้นที่ศึกษาระดับหมู่บ้านเนื่องจากผู้ศึกษาถือว่าเป็นกลุ่มผู้รับสารที่ห่างจากข่าวสารของทางราชการมากที่สุด

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเด็นของการศึกษาในพื้นที่นี้ในทั้งสองช่วงเวลาจะแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ จากที่เป็นการศึกษาในประเด็นทางการเมืองของช่วงสงครามเย็นในทศวรรษที่ 50-60 การศึกษาในช่วงหลังจะเปลี่ยนประเด็นมาเป็นด้านวัฒนธรรม คือการรับข่าวสารในเรื่องใหม่ๆ จากเมืองของคนชนบท

6.4.2.5 การศึกษาพื้นที่ภาคเหนือ

จากงานวิจัยที่พบทั้งสองงาน เป็นการศึกษาผู้รับสารในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใน Lancaster (1977) จะศึกษากลุ่มคนในชนบทอำเภอจอมทองเพื่อดูผลกระทบของสารจากภาพยนตร์เพื่อการศึกษา (educational film) และ Fleet (1998) ซึ่งศึกษาการชมละครโทรทัศน์ของผู้หญิงเพื่อดูการตีความหมายของภาพผู้หญิงไทยสมัยใหม่ที่ปรากฏในเรื่องราวของละคร

6.4.2.6 การศึกษาพื้นที่ภาคใต้

Hamilton (1987) เป็นการศึกษาเพียงงานเดียวที่ใช้พื้นที่ศึกษาในภาคใต้ โดยเป็นโครงการนำร่องของการวิจัยทางมานุษยวิทยาอีกชิ้นหนึ่งซึ่ง Hamilton ผู้ศึกษาได้กล่าวไว้ในบทความชิ้นนี้ อย่างไรก็ตาม Hamilton มิได้ระบุเหตุผลของการเลือกพื้นที่จังหวัดภาคใต้เพื่อทำโครงการนี้ รวมทั้งมิได้ระบุว่าศึกษาในพื้นที่จังหวัดใด อีกทั้งประเด็นที่กล่าวถึงในงานนี้ คือการใช้สื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาประเทศก็ได้มีน้อยยะใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดภาคใต้โดยเฉพาะ

6.4.2.7 การศึกษาที่ไม่ระบุพื้นที่

(Bennett:1972) เป็นการเรียบเรียงในรูปบทความที่กล่าวถึงสถานภาพของสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยในลักษณะการแสดงความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในประเด็นเรื่องผลกระทบเชิงลบของสื่อโทรทัศน์ต่อระบบการศึกษาไทย เนื้อหาของบทความจะเป็นการที่ผู้เขียนให้คำวิจารณ์จากข้อคิดเห็นซึ่งมิได้ระบุว่าใช้แหล่งข้อมูลใดมาสนับสนุนหรือไม่อย่างไร

6.5 แนวคิด

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : แนวคิด

แนวคิด	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 - ปัจจุบัน
ผลกระทบระยะสั้น	[1], [2], [4], [6], [7], [8], [10], [11], [12], [13], [15], [16]	[18], [21], [25], [31], [32]
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	[3], [9], [14]	[19]
โครงสร้างหน้าที่	[5]	[20], [22], [23], [26], [27], [29], [33]
การกำหนดประเด็นข่าวสาร		[34], [35], [36]
การวางกรอบความคิด		[35], [36]
การสร้างความเป็นจริงทางสังคม		[32]
ผลกระทบระยะยาว		[28]
วัฒนธรรมวิพากษ์สำนักเบอร์มิงแฮม		[37]
ปัจจัยต่อโครงสร้างหน้าที่สื่อ		[24], [30], [38], [39]
การศึกษาเชิงประวัติ		[17]

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและสัดส่วนแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิด	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 - ปัจจุบัน	
ผลกระทบระยะสั้น	12 (75%)	5 (19%)	17 (40%)
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	3 (19%)	1 (4%)	4 (10%)
โครงสร้างหน้าที่	1 (6%)	7 (27%)	8 (19%)
การกำหนดประเด็นข่าวสาร	0	3 (12%)	3 (7%)
การวางกรอบความคิด	0	2 (8%)	2 (5%)
การสร้างความเป็นจริงทางสังคม	0	1 (4%)	1 (2%)
ผลกระทบระยะยาว	0	1 (4%)	1 (2%)
วัฒนธรรมวิพากษ์สำนักเบอร์มิงแฮม	0	1 (4%)	1 (2%)
ปัจจัยต่อโครงสร้างหน้าที่สื่อ	0	4 (15%)	4 (10%)
การศึกษาเชิงประวัติ	0	1 (4%)	1 (2%)
รวม	16	26	42

จากตารางที่ 9-10 ข้างต้น สามารถอธิบายภาพรวมของแนวคิดในการศึกษาในทั้งสองช่วงเวลาได้ดังนี้

6.5.1 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 50-60

ปรากฏใน 3 แนวคิด คือ ผลกระทบระยะสั้นของการสื่อสาร (Impact) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในผู้รับสาร (Attitude Change) และ หน้าที่นิยม (Functionalism)

1. การศึกษาในแนวคิดเรื่องผลกระทบระยะสั้นของการสื่อสาร จากข้อมูลในช่วงทศวรรษที่ 50-60 จะเห็นได้ว่างานวิจัยแนวนี้จะปรากฏในสัดส่วนมากที่สุด โดยเป็นการศึกษาในรูปแบบผลกระทบอันจำกัดของสื่อ ซึ่งมีการพิจารณาคุณสมบัติทางประชากรของผู้รับสารประกอบ ปรากฏในงานของ Business Research (1955), Baker (1957), USIS (1957), Business Research (1961), CCSAA (1961), Business Research (1961), Mosel (1963), Robock (1964), USIS (1964), Hart (1964), Okkenhaug and Rowland (1968) และ USIS (1969)

2. การศึกษาในแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในผู้รับสาร ได้แก่งานที่ศึกษาผลกระทบจากการรับสารที่เกิดในระดับการเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องหนึ่งๆ ของผู้รับสาร พบในงานวิจัย 3

งาน ได้แก่ Golsen and Rulis (1957) Textor (1961) และ Communicating with Northeast Villagers (1966)

3. การศึกษาในแนวคิดหน้าที่นิยม หรือ โครงสร้างหน้าที่ ปรากฏในงานวิจัยเพียงงานเดียว ได้แก่ Blanchard (1958) ที่ศึกษาลักษณะทางโครงสร้างและการทำงานหน้าที่รายงานข่าวสารของสื่อซึ่งถูกควบคุมจากปัจจัยทางการเมืองคืออำนาจรัฐ

อภิปรายผลการศึกษาแนวคิดในการศึกษาสื่อมวลชนไทยช่วงทศวรรษที่ 50-60

จากลักษณะที่การศึกษามลกระทบจากการสื่อสารปรากฏมากที่สุดในงานวิจัยของชาวต่างประเทศในช่วงทศวรรษที่ 50-60 นี้ สามารถอธิบายจากบริบททางสังคมของการศึกษาได้ว่าเป็นการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองของรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งต้องการข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของคนไทยเพื่อนำไปกำหนดวิธีการใช้สื่อเพื่อควบคุมสถานการณ์ทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อภัยลัทธิคอมมิวนิสต์ ในการศึกษาจะพิจารณาที่การเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ (media exposure) ดังนั้น จึงพบว่าแนวคิดในการศึกษาช่วงนี้จะเน้นที่การศึกษามลกระทบของสารในผู้รับสาร (media effects) ซึ่งเป็นการศึกษาการรับสื่อของผู้รับสารไทยในแง่มุมต่างๆ โดยมีการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการเกิดผลจากสารที่ได้รับจากสื่อ ซึ่งได้แก่ความถี่ (frequency) ในการรับสารจากสื่อ รวมทั้งการเข้าถึงสื่อ (accessibility) ความชอบในลักษณะเนื้อหาและรูปแบบของสาร (preference) ความเป็นที่นิยมของสื่อ (rating) คุณภาพ (quality) และความน่าเชื่อถือในข่าวสารที่ผ่านทางสื่อแต่ละประเภท (credibility) ฯลฯ. และในการศึกษาจะมีการพิจารณาคูณสมบัติทางประชากร (demographic) ของผู้รับสารประกอบการวิเคราะห์ผล ซึ่งหากพิจารณาถึงงานวิจัยร่วมสมัยในขณะนั้นทั้งหมดที่เกี่ยวกับสื่อมวลชนและการรับสารของผู้รับสารไทยประกอบ ก็พบว่าในงานวิจัยอีกส่วนหนึ่งที่เป็นการศึกษาสื่อของอเมริกัน² และชาติอื่นๆ ก็จะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับผล (effects) ด้วยเช่นกัน

²Audience Reaction to "The Children And the Bear". (USIS,1960)

"The Children And the Bear": Film Impact Study in Thailand. (USIS,1960)

Impact of Three USIS Films on a Selected Village Audience in Thailand. (USIS,1960)

Impact of Three USIS Films on College Students in Bangkok. (USIS,1960)

Cold Fire Comprehension Survey. (USIS,1967)

Evaluation of the Quality of the Thai Translations in Seriphab. (USIS,1962)

การศึกษาในลักษณะดังกล่าวจะตรงกับลักษณะที่ Greenberg and Salwen (1996) พบในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารมวลชนในระยะแรก ที่นิยมศึกษารายละเอียดในการใช้สื่อของผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันทางฐานะเศรษฐกิจและสังคม (Media use and preferences by various demographic group) เพื่อนำไปประกอบการศึกษามลกระทบของสื่อ (Media effects)

ลักษณะการศึกษาสื่อมวลชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารซึ่งปรากฏมากในช่วงแรก อาจกล่าวได้ว่าเป็นการกำหนดจากบริบททางสังคมเป็นหลัก ซึ่งมีผลกับการเกิดของวิชาการสื่อสารมวลชนอีกด้วย กล่าวคือ จากวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ต้องการศึกษารูปแบบการสื่อสารของคนแต่ละกลุ่ม ทำให้ความสนใจในเรื่องผลกระทบของสื่อ (Media Effects) กลายเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลในช่วงแรกๆ ที่เริ่มมีการศึกษาสื่อ ตามที่ Hovland et al., 1953 (อ้างใน Baran and Davis 1995, p.128) กล่าวถึง การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (human relations research) ในช่วงขณะนั้นว่า เน้นศึกษาประสิทธิภาพของการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทความสำคัญของการสื่อสารมวลชน (mass communication) ที่มีต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมร่วมสมัย ตลอดจนมีผลสืบเนื่องมาถึงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยในขณะนั้นเป็นช่วงสงครามเย็น (cold war) ซึ่งรัฐบาลสหรัฐฯ จำเป็นต้องค้นหาวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับชาติต่างๆ เพื่อการขยายอิทธิพลในต่างประเทศ และป้องกันการโฆษณาชวนเชื่อของต่างชาติที่อาจเป็นภัยต่อเสถียรภาพทางการเมืองของสหรัฐฯ (potentially disruptive foreign propaganda) ซึ่งมีผลให้กองทัพของสหรัฐฯ เริ่มใช้ประโยชน์จากสื่อมากขึ้น ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสื่อมวลชนในช่วงเวลานี้ จะเน้นศึกษามลกระทบที่เกิดจากสื่อ (effects) ในแง่ที่เป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพในการสื่อสาร ทั้งจากภาพยนตร์ (motion pictures, film strips) และ รายการวิทยุ (radio programs) โดยมี Carl Hovland เป็นผู้รับผิดชอบหน่วยวิจัยของกองทัพสหรัฐฯ (The Experimental Section) ที่ทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิภาพของรายการต่างๆ (programs) ของแผนก Information and Education Division

จากการที่ Hovland เป็นนักจิตวิทยา และมีพื้นฐานการศึกษาที่เน้นทาง Behaviorism และ Learning Theory ลักษณะการวิจัยสื่อมวลชนที่ได้รับแนวคิดจาก Hovland จึงเน้นการศึกษาเชิงประจักษ์ (empirical study) ตามแนวของ Behaviorism และเป็นการมุ่งศึกษาถึงองค์ประกอบสำคัญ

ที่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (attitude change) โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงทดลองแบบควบคุมตัวแปร (controlled variation) ในการศึกษาจะใช้สิ่งเร้า (stimulus materials) เช่น ภาพยนตร์ เป็นตัวกระตุ้นความสนใจในผู้รับสาร และใช้ตัวแปรในการศึกษาค้นคว้าหลากหลาย เพื่อศึกษาผลในผู้รับสารที่เกิดจากการใช้ตัวแปรเหล่านั้น การวิจัยจะศึกษากับกลุ่มทหารสหรัฐฯ และผลการวิจัยพบว่าสารที่ผู้รับสารเหล่านี้ได้รับจากสื่อสามารถเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ที่ผู้รับสารมีอยู่เดิมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เพิ่มมากขึ้นได้ แต่อาจไม่มีประสิทธิภาพมากพอในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารที่มีอยู่เดิมในเรื่องนั้น เนื่องจากมีตัวแปรสำคัญในเรื่องคุณสมบัติทางประชากร (demographics) หรือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) ของผู้รับสารนั่นเอง นอกจากนี้ ยังพบว่าความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของสาร (communication source) และรูปแบบของสารก็มีผลต่อการโน้มน้าวทัศนคติในผู้รับสารแต่ละกลุ่มแตกต่างกันด้วย ลักษณะการวิจัยดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่ามีอิทธิพลต่อการที่นักวิจัยกลุ่มนี้ทำการศึกษากันของสื่อมวลชนไทยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการศึกษาที่เน้นตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ฯลฯ การให้ผู้รับสารประเมินคุณภาพของสื่อแต่ละประเภทในด้านต่างๆ การสอบถามทัศนคติความชอบที่ผู้รับสารมีต่อสื่อ และสารในสื่อแต่ละประเภท ฯลฯ แต่สำหรับวิธีการศึกษาเชิงทดลองนั้น จะพบเฉพาะในการศึกษาผลจากการรับชมภาพยนตร์ของสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) ส่วนการศึกษารับสาร (message) จากสื่อไทย จากงานวิจัยที่ค้นพบ ยังคงเป็นการศึกษาในลักษณะการสำรวจทัศนคติของผู้รับสาร (survey of audience attitude) เท่านั้น

การศึกษาในแนวผลกระทบของการสื่อสาร นอกจากในประเด็นการเปิดรับสื่อของคนไทยดังกล่าวมาแล้ว ยังพบว่ามีการศึกษาในเรื่องประสิทธิภาพในการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษาของประเทศ ซึ่งเป็นงานวิจัยของ UNESCO (Okkenhaug and Roland:1968) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าเป็นการศึกษาด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมืองเช่นกัน เนื่องจากช่วงสงครามเย็นเป็นช่วงที่องค์กร UNESCO กำลังเร่งพัฒนาการศึกษาในระดับภูมิภาคเพื่อประโยชน์ในการสร้างประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างชนชาติ

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของงานวิจัยไทยศึกษาที่เกี่ยวกับผลกระทบของการสื่อสาร ได้แก่การศึกษาในแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสาร ซึ่งเป็นการศึกษาสื่อมวลชนโดยใช้วิธีทางมานุษยวิทยาของสำนักวิจัยทางเอเชียอาคเนย์ศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในสหรัฐฯ ซึ่งสื่อมวลชนจะถูกศึกษาในฐานะปัจจัยหนึ่งทางวัฒนธรรมของสังคมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปรับตัวของคนให้ก้าวทันสมัยใหม่ (modernization) การที่มิงงานวิจัยสื่อในแนวมานุษยวิทยาปรากฏ อาจกล่าวได้

ว่าเนื่องจากบริบททางวิชาการของช่วงทศวรรษที่ 60 ซึ่งแนวการศึกษาแบบมานุษยวิทยาจะเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการวิจัยสังคม ทำให้สื่อมวลชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมด้านหนึ่งของสังคมได้ถูกศึกษาในแนวนี้นี้ควบคู่ไปกับการศึกษาวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ด้วย

สำหรับการศึกษาในแนวนี้นอกจากการรับสาร ได้แก่ การศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของสื่อใน Blanchard (1958) ที่ศึกษาลักษณะทางโครงสร้างและการทำหน้าที่รายงานข่าวสารของสื่อซึ่งถูกควบคุมจากปัจจัยทางการเมืองคืออำนาจรัฐ งานนี้จัดเป็นงานวิจัยแนวโครงสร้างหน้าที่เพียงชิ้นเดียวในช่วงทศวรรษแรกนี้ เป็นการศึกษาในชุด Country Survey ของสหรัฐฯ ซึ่งศึกษาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและโครงสร้างสถาบันในสังคมของประเทศหนึ่งๆ โดยใช้วิธีศึกษาแบบสหสาขาวิชา (interdisciplinary) คือจะมีการพิจารณาลักษณะทางวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น เศรษฐกิจและการเมืองทั้งภายในและต่างประเทศ รวมทั้งประวัติความเป็นมาของสังคมชนชาตินั้นประกอบ โดยผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้ทำคู่มือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ที่ต้องติดต่อประสานงานกับคนไทย ซึ่งก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นการวิจัยเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของสหรัฐฯ เช่นเดียวกับงานที่ศึกษาลักษณะของผู้รับสารไทยดังกล่าวมาข้างต้น

จะเห็นได้ว่า ประเด็นและแนวคิดในการศึกษาสื่อมวลชนไทยของนักวิจัยอเมริกัน จะได้รับอิทธิพลจากแนวทางการศึกษาวิจัยของสำนักหรือนหน่วยงานที่ทำการศึกษานั้นค่อนข้างมาก ทำให้ประเด็นต่างๆ แนวคิด รวมไปถึงวิธีการศึกษาจะปรากฏในลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากการศึกษาในงานวิจัยร่วมสมัยที่ค้นพบเกี่ยวกับสื่อของอเมริกันเองมากนัก รวมทั้งยังมีการศึกษาสื่อมวลชนด้วยวิธีการของสาขาวิชาอื่น ซึ่งได้แก่การศึกษาในเชิงวัฒนธรรมด้วยการใช้วิธีการทางมานุษยวิทยาซึ่งเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลในการวิจัยด้านเอเชียอาคเนย์ศึกษาในช่วงเวลานั้น อาจกล่าวได้ว่าไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนในช่วงเวลานี้ จะเป็นการศึกษาตามแนวคิดของนักวิจัยอเมริกันเป็นหลัก

6.5.2 การศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

ปรากฏใน 10 แนวคิด คือ ผลกระทบระยะสั้นของการสื่อสาร (Impact) การเปลี่ยนแปลงทัศนคติในผู้รับสาร (Attitude Change) หน้าที่นิยม (Functionalism) การกำหนดประเด็นข่าวสารของสื่อ (Agenda Setting) การสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Construction of Reality) การวางกรอบแนวคิดของสาร (Frame Analysis) ผลกระทบระยะยาวของสื่อ (Cultivation Effects) วัฒนธรรมวิพากษ์เบอร์มิงแฮม (Critical Cultural Study หรือ British Cultural Study) แนวคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) และแนวการศึกษาเชิงประวัติ (Historical Approach)

1. การศึกษาในแนวคิดเรื่องผลกระทบระยะสั้นของการสื่อสาร ได้แก่ Bennett (1972), Lancaster (1977), Akira (1987), Chia (1994) และ Lyttleton (1994)

การศึกษาในแนวนี้อย่างคงมีปรากฏอยู่ แต่จะมีใช่เป็นกระแสหลักเช่นในการศึกษาของช่วงแรกที่เน้นประเด็นทางการเมืองอีกต่อไป นอกจากนี้ ยังพบว่าประเด็นการศึกษาในช่วงหลังนี้ จะเริ่มเน้นทางวัฒนธรรมมากขึ้น เช่น การใช้สื่อในการให้ความรู้ใหม่ๆ แก่คนในชนบทใน Lancaster (1977) และ Lyttleton (1994) รวมทั้งยังมีการศึกษามลกระทบระดับสังคมในงานของ Bennett (1972) ซึ่งกล่าวถึงผลเสียของการนำสื่อโทรทัศน์เข้ามาใช้ในระบบการศึกษาของประเทศ และ Chia (1994) ซึ่งกล่าวถึงผลในการนำสื่อผสมเข้ามาใช้ในการรายงานข่าวสารแทนสื่อมวลชนแบบเดิม

2. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในผู้รับสาร การศึกษาแนวนี้ในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 มาแล้ว จะปรากฏเพียงงานเดียว คือ Goyoaga and Kevalae (1973) โดยประเด็นการศึกษายังคงเป็นในลักษณะเดียวกับในช่วงแรก คือการปรับตัวให้ทันสมัยของคนชนบท

3. การศึกษาในแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ การศึกษาแนวนี้จะปรากฏในสัดส่วนมากที่สุดในช่วงหลัง ได้แก่ Scandlen (1975, 1978) Scandlen and Winkler (1982) Hamilton (1987, 1991) Lewis (1994) และ Jorgensen (1995) และเป็นที่น่าสนใจว่าประเด็นที่ผู้ศึกษาของงานเหล่านี้สนใจมักเป็นเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไทยในฐานะที่ถูกกำกับควบคุมจากรัฐในด้านเนื้อหา

4. การศึกษาในแนวคิดการกำหนดประเด็นข่าวสารของสื่อ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะที่สื่อทำหน้าที่เลือกประเด็นข่าวสารที่ควรอยู่ในความสนใจให้กับผู้รับสาร ได้แก่ งานวิจัย 3 งาน คือ McCargo (1995) ซึ่งเป็นการศึกษาการกำหนดประเด็นข่าวการเมือง Nishino (1995) และ Nishino and Schunk (1997) ในประเด็นเรื่องข่าวสารโรคเอดส์

5. การศึกษาในแนวคิดการวางกรอบแนวคิดของสาร เป็นงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะที่ผู้รับสารใช้สารจากสื่อเพื่อจัดกรอบความคิดของตนในประเด็นเรื่องหนึ่งๆ ได้แก่ งานของ Nishino (1995) และ Nishino and Schunk (1997) ซึ่งศึกษาการรับข่าวสารโรคเอดส์ของคนชนบท

6. การศึกษาในแนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคม เป็นการศึกษาลักษณะที่สื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ให้กับผู้รับสาร ทำให้ผู้รับสารได้รับทราบความหมายทางสังคม

(social meaning) ของสิ่งนั้นๆ ตามที่สื่อสร้างให้ ได้แก่งานของ Lyttleton (1994) ซึ่งศึกษาการรับข่าวสารโรคเอดส์ของคนชนบท

7. การศึกษาในแนวคิดผลกระทบระยะยาวของสื่อ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะที่ผู้รับสารได้เปิดรับสารที่มีลักษณะเป็นการเล่าเรื่องจากสื่อโทรทัศน์ติดต่อกันในระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริง (reality) ทางโลกไปในอีกลักษณะหนึ่งตามที่เรื่องราวในสื่อเสนอ ได้แก่ Wichert (1998)

8. การศึกษาในแนวคิดวัฒนธรรมวิพากษ์เบอร์มิงแฮม หรือ British Cultural Study เป็นการศึกษาสื่อกับวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของคน โดยพิจารณาลักษณะที่ผู้รับสารใช้สื่อเพื่อทำความเข้าใจกับโลกความเป็นจริง ด้วยการสร้างความหมายให้กับสิ่งหนึ่งๆ ตามความเข้าใจที่ได้จากสื่อ แนวคิดนี้จะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวสาร (text) กับผู้รับสาร (audience) ว่าความเข้าใจในสารของผู้รับสารจะขึ้นอยู่กับภูมิหลังของผู้รับสารเองที่มีผลให้การตีความของแต่ละคนออกมาแตกต่างกัน

งานวิจัยที่พบในแนวคิดนี้ มีเพียง Fleet (1998) ซึ่งศึกษาลักษณะที่ผู้หญิงไทยภาคเหนือกลุ่มต่างๆ ใช้สารจากละครโทรทัศน์เพื่อสร้างความเข้าใจภาพของผู้หญิงไทยสมัยใหม่ในทศวรรษที่ 90

9. การศึกษาในแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาลักษณะการควบคุมการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไทย ซึ่งได้แก่ปัจจัยทางนโยบายของรัฐและปัจจัยทางเศรษฐกิจ งานวิจัยในแนวคิดนี้จากข้อมูลทั้งหมด ปรากฏ 4 ชิ้น คือ Lowe (1987) Callahan (1994) และ McCargo (1999a, 1999b)

10. การศึกษาแนวเชิงประวัติ พบในงานวิจัยเพียงงานเดียว คือ Mitchell (1971) ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทยตั้งแต่เริ่มแรกสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน

อภิปรายผลการศึกษาแนวคิดในการศึกษาช่วงทศวรรษที่ 70-ปัจจุบัน

การศึกษาในสมัยหลังนี้เริ่มเปลี่ยนรูปแบบและแง่มุมที่ศึกษาไปจากช่วงแรกๆ ที่เน้นเฉพาะในเรื่องผลกระทบของสื่อ โดยผู้วิจัยได้หันความสนใจมาที่ลักษณะต่างๆ ของตัวสื่อเอง ซึ่งจะ

ปรากฏในงานวิจัยแนวโครงสร้างและหน้าที่ที่จะเน้นการศึกษาลักษณะทางระบบโครงสร้าง และเนื้อหาของสื่อ รวมทั้งการศึกษาตัวองค์กรผู้ผลิตสื่อในแง่การปฏิบัติงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการควบคุมองค์กรสื่อ นั้น (Scandlen and Winkler:1982) อย่างไรก็ตามการศึกษาที่เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อก็ยังคงมีปรากฏอยู่ แต่อาจศึกษาในแนวคิดที่แตกต่างไปจากในยุคแรก กล่าวคือจะมีการศึกษาผลกระทบระยะยาวในงานวิจัยที่ศึกษาผลจากการรับสารในรายการโทรทัศน์ ใน Wichert (1998) การศึกษาวิธีการที่สื่อมีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ให้กับผู้รับสารในแนวคิดการกำหนดประเด็นของข่าวสารซึ่งปรากฏใน Nishino (1995) และ Nishino and Schunk (1997) รวมทั้งการศึกษามลการรับรู้ข่าวสารของคนชนบทจากสื่อในงานวิจัยแนวมานุษยวิทยาเช่นเดียวกับในช่วงแรกใน Lyttleton (1994) ซึ่งก็จะสังเกตได้ว่าประเด็นการศึกษาจะเปลี่ยนมาทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันของคนมากขึ้น

การที่ลักษณะการวิจัยในช่วงหลังนี้มีความหลากหลายขึ้นในส่วนของประเด็น และรูปแบบวิธีการในการศึกษาอาจกล่าวได้ว่าเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้เปลี่ยนไปจากในช่วงแรกที่เป็นการศึกษาของ USIS ซึ่งมุ่งนำผลไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง มาเป็นการศึกษาที่เน้นวัตถุประสงค์ทางวิชาการมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้วิจัยในช่วงหลังนี้จะทำการวิจัยในสังกัดหน่วยงานที่เป็นสถาบันที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น โดยเฉพาะการวิจัยในรูปของวิทยานิพนธ์ทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก การศึกษาในช่วงหลังนี้จึงมีลักษณะแตกต่างไปจากในช่วงแรก คือเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาของวิธีการศึกษาวิจัยมากกว่าที่จะมุ่งศึกษาเพื่อหาคำตอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่หน่วยงานที่ทำการศึกษากำลังต้องการเป็นพิเศษซึ่งจะมีผลให้วิธีการศึกษามีรูปแบบที่ต้องเฉพาะเจาะจงลงไปในด้านใดด้านหนึ่งและขาดมุมมองในด้านอื่นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติม³ ดังนั้น จึงพบว่าเริ่มมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มขึ้นทั้งชนบทและในเมือง เช่น อยุธยา และพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ จากที่เดิมในงานวิจัยช่วงแรกจะเน้นศึกษาพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลัก นอกจากนี้ประเด็นในการศึกษาสื่อก็ขยายออกไปมากกว่าการรับสารจากวิทยุเพื่อวัตถุประสงค์ในการสื่อสารทาง

3 เช่นการศึกษาของ USIS ที่มุ่งศึกษาคุณสมบัติของผู้รับสารในชนบททางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเพื่อค้นหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสื่อสารกับชาวบ้านเหล่านั้นในเรื่องการป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดงานวิจัยจำนวนมากที่เสนอผลการศึกษาในเรื่องของความชอบและไม่ชอบรูปแบบรายการต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ละเลยประเด็นบางอย่างที่ควรศึกษาด้วย เช่น ลักษณะของประชากรในแต่ละท้องที่ของไทยว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไรในคุณสมบัติด้านต่างๆ วิถีชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีนัยสำคัญต่อรูปแบบและผลกระทบที่เกิดจากการสื่อสารด้วย การศึกษาตัวสื่อของไทยเองในประสิทธิภาพด้านต่างๆ ฯลฯ.

การเมือง โดยเริ่มมีการศึกษาสื่ออื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในบริบททางวัฒนธรรมของสังคมไทย ได้แก่ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทำให้การศึกษาสื่อมวลชนไทยในช่วงหลังนี้มีการพัฒนาในวิธีการและประเด็นการศึกษาออกไปมากขึ้น

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่กล่าวได้น่าจะมีผลต่อรูปแบบวิธีการในการศึกษาก็คือบริบททางวิชาการในช่วงนั้น กล่าวคือ ในช่วงประมาณทศวรรษที่ 70 วิชาการสื่อสารมวลชนได้ก่อตัวขึ้นเป็นสาขาเฉพาะทาง behavioral science โดยมี Schramm เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มก่อตั้งโดยการนำบุคคลในสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องหนังสือพิมพ์ บุคคลในองค์กรธุรกิจสื่อ และนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ในแนว behavioral science มาฝึกอบรมเพื่อให้เป็นนักวิชาการทางสื่อสารมวลชนโดยเฉพาะ ทำให้มีการพัฒนาแนวคิดวิธีการในการศึกษาวิจัยสื่อมวลชนออกไป ประกอบกับบริบททางสังคมในช่วงประมาณทศวรรษที่ 70 ได้เกิดสื่อใหม่คือโทรทัศน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้รับสารอย่างมาก ดังนั้น จึงเกิดประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการรับรู้และเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของผู้รับสาร ซึ่งมีผลให้ต้องมีการคิดแนวทางและวิธีการศึกษาใหม่ที่เหมาะสมยิ่งขึ้นกับโทรทัศน์ซึ่งนักวิชาการต่างก็เชื่อกันว่ามีการเสนอสารที่เน้นรูปแบบเนื้อหาบางประเภทอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและเป็นเวลานานในช่วงหนึ่งๆ เช่น ความรุนแรง (violence) ทำให้เกิดผลในทางความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้โลกทัศน์ (cognitive effects) ในผู้รับสาร การศึกษาในเรื่องผลกระทบจากสารโทรทัศน์เริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกาโดยการจัดตั้ง "National Commission on the Causes and Prevention of Violence" ในปีค.ศ. 1968 เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบความรุนแรงที่มีในสังคมอเมริกันกับการเสนอภาพความรุนแรงในโทรทัศน์ (Baker & Ball: 1969 อ้างใน Greenberg and Salwen: 1996) รวมทั้งมีการสนับสนุนการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้โดยมี George Gerbner เป็นผู้ควบคุมการวิจัยที่ Annenberg School for Communication โดยเป็นการศึกษาในแนว "Cultivation Effects" และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บัณฑิตต่างๆ ในบริบททางสังคมและวิชาการนี้เองทำให้รูปแบบและวิธีการศึกษาสื่อมวลชนในช่วงทศวรรษที่ 70 เปลี่ยนไปจากช่วงแรกอย่างมาก จากที่แต่เดิมจะมีเพียงวิธีการที่เคยใช้ศึกษาสื่อวิทยุโดยการพิจารณาว่าการรับสารของผู้รับสาร (media exposure) เป็นหลักเพียงอย่างเดียวมาตลอด

นอกจากการนิยามศึกษาผลกระทบจากสารในโทรทัศน์ซึ่งส่งผลให้เกิดงานวิจัยบางชิ้นในกรณีของประเทศไทยด้วยแล้ว ความสนใจของนักวิจัยชาวตะวันตกที่มีต่อการศึกษาสื่อมวลชนไทยยังปรากฏให้เห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทของสื่อในการพัฒนาประเทศ เช่น Callahan (1994) ดัง

ที่ Hamilton (1987) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้เกี่ยวกับการศึกษาสื่อมวลชนไทยในเชิงวิชาการว่าเป็นการสะท้อนถึงประเด็นที่ชาติตะวันตกนิยมศึกษาสื่อมวลชนในประเทศกำลังพัฒนาในประการหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมายังคงเป็นการศึกษาตามแนวคิดของนักวิจัยตะวันตกเป็นส่วนใหญ่เช่นเดิม แต่ก็เห็นถึงพัฒนาการในวิธีการศึกษาวิจัยมากขึ้นเนื่องจากเป็นการศึกษาในวัตถุประสงค์ทางวิชาการมากกว่าในช่วงแรก

6.6 วิธีวิทยาวิจัย

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : วิธีวิทยาวิจัย

วิธีวิทยาวิจัย	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 - ปัจจุบัน
สำรวจ	[1], [2], [4], [5], [6], [7], [8], [11], [12], [16]	[19], [25]
เชิงปริมาณ-คุณภาพ	[3]	[20], [24], [31], [35]
เชิงคุณภาพทั่วไป	[9]	[21], [28], [33], [38]
ชาติพันธุ์วรรณา		[32], [37]
กรณีศึกษา		[30], [34], [39]
สำรวจเอกสาร	[10], [14]	[17], [22], [23], [26], [27], [36]
ไม่ระบุวิธีการ	[13], [15]	[18], [29]

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนและสัดส่วนวิธีวิทยาวิจัย

วิธีวิทยาวิจัย	ทศวรรษที่ 50 - 60	ทศวรรษที่ 70 - ปัจจุบัน	รวม
สำรวจ	10 (63%)	2 (9%)	12 (31%)
เชิงปริมาณ-คุณภาพ	1 (6%)	4 (17%)	5 (13%)
เชิงคุณภาพทั่วไป	1 (6%)	4 (17%)	5 (13%)
ชาติพันธุ์วรรณา	0	2 (9%)	2 (5%)
กรณีศึกษา	0	3 (13%)	3 (8%)
สำรวจเอกสาร	2 (13%)	6 (26%)	8 (21%)
ไม่ระบุวิธีการ	2 (13%)	2 (9%)	4 (10%)
รวม	16	23	39

6.6.1 การศึกษาในทศวรรษที่ 50-60

รูปแบบการศึกษาสื่อมวลชนไทยในช่วงทศวรรษที่ 50 – 60 จะปรากฏใน 4 ลักษณะ คือ การวิจัยแบบสำรวจ (survey) การวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน (quantitative-qualitative) การวิจัยแบบเชิงคุณภาพทั่วไป (qualitative) และการวิจัยเอกสาร (document research) ทั้งนี้ยังมีงานวิจัยบางงานที่ไม่สามารถระบุวิธีการศึกษาได้ คือ Hart (1964) และ Okkenhaug and Roland (1968) เนื่องจากมิได้ชี้แจงวิธีการศึกษาหรือเก็บข้อมูลไว้ในงาน

การวิจัยแบบสำรวจ เป็นรูปแบบการศึกษาที่พบมากที่สุด โดยปรากฏในงานที่เป็นการศึกษาแนวผลกระทบจากการสื่อสารของ USIS ทุกงาน

การวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน ปรากฏเพียงงานเดียวในการวิจัยทางมานุษยวิทยาของ Cornell University

การวิจัยแบบเชิงคุณภาพทั่วไป ปรากฏเพียงงานเดียวในการวิจัยทางมานุษยวิทยาของ Yale University

การวิจัยเอกสาร พบในงานวิจัย 2 ชิ้น คือ Mosel (1963) และ Communicating with Northeast Villagers (1966) ซึ่งเป็นการรวบรวมผลการศึกษาในงานวิจัยของ USIS หลายชิ้น โดยใน Mosel (1963) จะเป็นการวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองของคนไทย และใน Communicating with Northeast Villagers (1966) จะเป็นประเด็นการเปิดรับสื่อของผู้รับสารไทย

การศึกษาที่ไม่สามารถระบุวิธีการ ได้แก่ Hart (1964) และ Okkenhaug and Roland (1968) เนื่องจากมิได้ชี้แจงวิธีการศึกษาหรือเก็บข้อมูลไว้ในงาน

6.6.2 การศึกษาในทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

รูปแบบการศึกษาสื่อมวลชนไทยในช่วงหลังทศวรรษที่ 70 เป็นต้นมา จะปรากฏใน 6 ลักษณะ คือ การวิจัยแบบสำรวจ (survey) การวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน (quantitative-qualitative) การวิจัยแบบเชิงคุณภาพทั่วไป (qualitative) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic study) การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (case study) และการวิจัยเอกสาร (document research)

การวิจัยแบบสำรวจ ปรากฏในงานวิจัย 2 ชิ้น คือ Goyoaga and Kevallee (1973) ซึ่งเป็นการศึกษาในแนวการเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสาร และ Akira (1987) ซึ่งศึกษาการเปิดรับสื่อวิทยุและโทรทัศน์ของคนไทย

การวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพประกอบกัน พบงานเดียว ได้แก่ Scandlen (1975) ซึ่งเป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การวิจัยแบบเชิงคุณภาพทั่วไป ปรากฏในงาน 4 ชิ้น คือ Lancaster (1977) Wichert (1998) Jorgensen (1995) และ McCargo (1999a) โดยในงานเหล่านี้ ผู้ที่ศึกษาจะใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มคนที่ศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบชาติพันธุ์วรรณา ปรากฏในงานวิจัย 2 ชิ้น ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คือ Lyttleton (1994) และ Fleet (1998) โดยศึกษากับกลุ่มคนในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

การวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ปรากฏในงานวิจัย 3 ชิ้น โดยเป็นงานที่ศึกษาในแนวเศรษฐศาสตร์การเมือง 2 ชิ้น คือ Callahan (1994) และ McCargo (1999b) และงานในแนวการกำหนดประเด็นข่าวสารใน McCargo (1995)

การวิจัยเอกสาร ปรากฏมากที่สุด พบในงานวิจัย 6 ชิ้น คือ Mitchell (1971) Scandlen (1978) Scandlen and Winkler (1982) Hamilton (1987, 1991) และ Nishino and Schunck (1997) งานเหล่านี้เป็นการรวบรวมผลการศึกษาในงานวิจัยชิ้นอื่นๆ และพบว่าผู้ศึกษามักจะใช้เอกสารของคนไทยที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเป็นแหล่งข้อมูล ยกเว้นงานของ Nishino and Schunck (1997) ที่นำข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ Nishino (1995) มาวิเคราะห์อีกครั้ง

การศึกษาที่ไม่สามารถระบุวิธีการ ได้แก่ Bennett (1972) และ Lewis (1994) เนื่องจากมิได้ชี้แจงวิธีการศึกษาหรือเก็บข้อมูลไว้ในงาน

6.7 การศึกษาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : การศึกษาเปรียบเทียบ

	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน
การศึกษาเปรียบเทียบ	วิทยุอเมริกัน วิทยุฮานอย วิทยุปักกิ่ง วิทยุบีบีซี (ในงานวิจัยของ USIS)	สื่อมวลชนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : อินโดนีเซีย มาเลเซีย [24], [25], [31] สื่อมวลชนเอเชียแปซิฟิก [28], [29]

6.7.1 การศึกษาในทศวรรษที่ 50-60

จากงานวิจัยของ USIS จะเป็นการศึกษาสื่อวิทยุของไทยเปรียบเทียบกับวิทยุของชาติคอมมิวนิสต์ในแง่ประสิทธิภาพของสื่อ คือวิทยุฮานอย และวิทยุปักกิ่ง นอกจากนั้นก็มีการศึกษาวิทยุของอเมริกันประกอบด้วย โดยศึกษาในแง่ความชอบของคนไทยต่อรายการต่างๆ ที่ออกอากาศทางสถานีส่งของอเมริกัน

6.7.2 การศึกษาในทศวรรษที่ 70 ถึงปัจจุบัน

การศึกษาเปรียบเทียบในช่วงหลัง จะเน้นเปรียบเทียบกับชาติในแถบเอเชียด้วยกัน ได้แก่ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียแปซิฟิก ประเด็นของการเปรียบเทียบจะเป็นเรื่องโครงสร้างหน้าที่ของสื่อ (Lowe:1987, Lewis:1994) พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของคนไทยเทียบกับชาติอื่นๆ (Akira:1987, Wichert:1998) หรืออาจเป็นผลกระทบต่อโครงสร้างสถาบันสื่อในสังคม (Chia:1994)

6.8 ลักษณะการศึกษาร่วมในงาน

ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้ศึกษาชาวต่างประเทศ : ลักษณะการศึกษาร่วมในงาน

	ทศวรรษที่ 50 – 60	ทศวรรษที่ 70 – ปัจจุบัน
ลักษณะการศึกษาร่วมในงาน	วัฒนธรรม (ในงานวิจัยทางมานุษยวิทยา [3], [9])	วัฒนธรรม (ในงานวิจัยทางมานุษยวิทยา [19], [21])

เนื่องจากงานวิจัยที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ บางชิ้นจะเป็นงานทางมานุษยวิทยา ดังนั้น จึงพบว่าลักษณะที่มีการศึกษาร่วมกับสื่อมวลชนในงานเหล่านี้ จะเป็นวัฒนธรรมด้านต่างๆ วิถีชีวิต และระบบค่านิยมในสังคม โดยจะมีปรากฏในทั้งสองช่วงเวลา

6.9 ลักษณะประเด็นการศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร

จากการพิจารณาลักษณะในด้านต่างๆ ของการศึกษาสื่อมวลชนไทยโดยนักวิจัยชาว ต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดรูปแบบและลักษณะด้านต่างๆ ของการวิจัยนั้น รวมทั้งบริบททางสังคมซึ่งมีผลต่อทิศทางของการศึกษาในแต่ละช่วงเวลาด้วย ความแตกต่างในรูปแบบและวิธีการในการศึกษาที่พบในงานวิจัยในแต่ละช่วงเวลานอกจากจะพิจารณาจากบริบททางสังคมและวิชาการดังได้กล่าวมาในผล การศึกษาข้างต้นแล้ว ยังอาจนำมาวิเคราะห์ในประเด็นความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในการสื่อสาร เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ศึกษาสื่อมวลชน โดยพิจารณาจากลักษณะต่างๆ ที่มีการศึกษาในงานแต่ละ งานว่ามีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบส่วนใดของการสื่อสาร ซึ่งได้แก่ ผู้ส่งสาร (sender) สารหรือ เนื้อหา (message) ช่องทางการสื่อสาร (channel) ซึ่งก็คือคุณสมบัติของตัวสื่อเอง ผู้รับสาร (receiver) และ ผลกระทบจากการสื่อสาร (effect) ดังแสดงผลการศึกษาในตารางที่ 15 ต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 แสดงการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์รูปแบบของงานไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนของผู้
ศึกษาชาวต่างประเทศ : ลักษณะประเด็นการศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร

ช่วงปีที่มีการ ศึกษา (ค.ศ.)	ผู้ส่ง สาร S	สาร M	ตัวสื่อ C	ผู้รับ สาร R	ผล กระทบ E	การศึกษามากกว่าหนึ่งลักษณะ						
						สาร- สื่อ M-C	สื่อ-ผู้ รับ C-R	ผู้รับ- ผล R-E	ผู้ส่ง- สาร- สื่อ S-M- C	สื่อ-ผู้ รับ- ผล C-R- E	สาร- สื่อ-ผู้ รับ-ผล M-C- R-E	ผู้ส่ง-สาร- สื่อ-ผู้รับ- ผล S-M-C- R-E
1955-1969			[5], [13], [15]	[1], [4], [6], [8], [11], [12]			[10]	[2], [3], [7], [9], [14], [16]				
รวม			3	6			1	6				
1970-1999			[17], [22], [24], [26], [29], [30], [38]			[20], [27], [33], [34], [39]	[18], [19], [21], [25], [28]	[23]	[31]	[32], [35], [36]	[37]	
รวม			7			5	5	1	1	3	1	

จากตารางที่ 15 ซึ่งแสดงภาพรวมของการวิจัยไทยศึกษาด้านสื่อมวลชนโดยนักวิจัย
ชาวต่างประเทศในเชิงความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในการสื่อสาร จะพบว่าการศึกษาสื่อมวลชนไทย
ของชาวต่างประเทศมีทั้งลักษณะที่เป็นการศึกษาเน้นเพียงองค์ประกอบเดียว ได้แก่งานที่ศึกษาสื่อใน
แง่คุณสมบัติของตัวสื่อตัวเอง (channel / media) และงานที่ศึกษาสื่อในแง่ที่เกี่ยวกับผู้รับสาร
(receiver / audience) และมีงานที่ศึกษาสื่อในความสัมพันธ์กับหลายๆ องค์ประกอบ ซึ่งพบใน 6
ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาสื่อในลักษณะการวิเคราะห์สารกับคุณสมบัติของสื่อที่ประกอบกัน เช่น
Scandlen (1975) ที่ศึกษาลักษณะสารประเภทต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ไทยในเมืองและชนบท รวมทั้ง
ดูโครงสร้างและบทบาทของหนังสือพิมพ์ประกอบด้วย การศึกษาสื่อในลักษณะการวิเคราะห์คุณ

สมบัติของสื่อกับผู้รับสาร ได้แก่ Mosel (1963) ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในการให้ความรู้ทางการเมืองด้วยการให้ ชาวสารที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางอ้อมต่อผู้รับสารคนไทย การศึกษาผู้รับสารและผลกระทบของสื่อ เช่น Wichert (1998) การศึกษาสื่อโดยพิจารณาผู้ส่งสาร สาร และคุณสมบัติของสื่อในงานของ Scandlen and Winkler (1982) การศึกษาคุณสมบัติของสื่อ ผู้รับสาร และผลกระทบของสื่อประกอบกัน เช่น Chia (1994) การศึกษาคุณสมบัติสื่อ สาร ผู้รับสาร และผลกระทบของสื่อ เช่น Nishino (1995) และการศึกษาทุกองค์ประกอบคือทั้งผู้ส่งสาร คุณสมบัติสื่อ สาร ผู้รับสาร และผลกระทบของสื่อ ซึ่งปรากฏในงานของ Fleet (1998)

จากผลในการวิเคราะห์งานวิจัยทั้งหมดตามความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในการสื่อสาร จะเห็นได้ว่าประเด็นที่นักวิจัยชาวต่างประเทศนิยมศึกษามากในการศึกษาสื่อมวลชนไทย ได้แก่ การศึกษาที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้รับสาร (R) ซึ่งบางครั้งก็มีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสาร (E) ด้วย และการศึกษาคุณสมบัติของสื่อไทย (C) ทั้งในแง่โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานขององค์กรสื่อ ส่วนลักษณะที่มีผู้ศึกษาน้อยได้แก่ผู้ส่งสาร ซึ่งจากงานทั้ง 39 ชิ้นจะปรากฏงานที่ศึกษาสื่อในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ส่งสารเพียงสองงาน คือ Scandlen and Winkler (1982) และ Fleet (1998) (ดูรายละเอียดในผลการศึกษารายงานในบทที่ 5 : สรุปผลการศึกษามวลชนไทยของนักวิจัยชาวต่างประเทศ)

การวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการสื่อสารข้างต้นช่วยสะท้อนให้เห็นว่าประเด็นการศึกษาในความสนใจของนักวิจัยชาวต่างประเทศที่มีต่อสื่อมวลชนไทยจะปรากฏเฉพาะในบางแง่มุมของการสื่อสารเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 50-60 ที่การวิจัยจะทำได้วัตถุประสงค์ทางการทหารของสหรัฐฯ ที่ต้องการทราบลักษณะการสื่อสารของคนไทย ทำให้นักวิจัยในช่วงเวลานั้นเน้นการศึกษาผู้รับสารเป็นหลัก ในขณะที่งานวิจัยช่วงหลังที่เป็นการศึกษาด้วยวัตถุประสงค์ทางวิชาการจะเริ่มหลากหลายในรูปแบบมากขึ้น แต่ก็เห็นได้ว่ามักจะเน้นการศึกษาคุณสมบัติด้านต่างๆ ของสื่อเป็นหลัก มีการศึกษาเนื้อหาหรือสาร (M) บ้างแต่ก็จำกัดว่ามีจำนวนไม่มากเท่ากับงานที่ศึกษาคุณสมบัติสื่อ (C) และสำหรับงานที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้ส่งสาร (S) ซึ่งพบเพียงสองงาน ในงานของ Scandlen and Winkler (1982) Scandlen and Winkler ผู้ศึกษางานนี้ได้อธิบายถึงปัญหาที่พบในการศึกษาบุคลากรขององค์กรสื่อว่า จากการสำรวจทัศนคติของบุคลากรด้านข่าวด้วยการใช้แบบสอบถาม ยังไม่ได้รับความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานเนื่องจากเกรงว่าเป็นการตรวจสอบโดยอำนาจรัฐ จึงไม่อาจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการให้ข้อมูลที่เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การทำงานที่ควรเป็น ดังนั้น การศึกษาในส่วนนี้จึงไม่สามารถทำได้เต็มที่

และสำหรับการศึกษาศาสตร์หรือเนื้อหาซึ่งพบว่ามีงานที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับค่อนข้างน้อย เช่นกัน ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นความไม่สะดวกในการดำเนินการศึกษาในอีกลักษณะหนึ่ง เนื่องจากในการศึกษาศาสตร์หรือเนื้อหาในสื่อ นั้นจำเป็นต้องใช้ความรู้ภาษาไทยช่วยในการสร้างความเข้าใจ ซึ่งหากผู้ศึกษาเป็นชาวต่างประเทศก็อาจต้องมีความรู้ภาษาไทยอย่างดีหรือมีฉะนั้นก็ต้องอาศัยผู้แปล

ส่วนการศึกษาค้นคว้าซึ่งก็คือหน่วยงานที่เป็นผู้สร้างสารนั้น จากการบันทึกถึงปัญหาต่างๆ ในการศึกษาของ Scandlen and Winkler (1982) ชำงตัน ก็จะสามารถเห็นได้ว่า จำเป็นต้องอาศัยการติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานนั้นซึ่งก็อาจเป็นความลำบากสำหรับบุคคลภายนอกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าอุปสรรคดังกล่าวมานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานวิจัยสื่อมวลชนไทยของนักวิจัยชาวต่างประเทศมีเฉพาะในบางลักษณะของการสื่อสารเท่านั้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย